

STATSMINISTER KÅRE WILLOCH'S NYTTÅRSTALE 1984

Kjære lyttere og seere,

Nyttår er en tid for eftertanke og besinnelse, og for håp og forventninger til det som ligger foran oss.

Vi har vel alle en følelse av at utviklingen går fortere og fortere, og at vi lever i en tid med helt usedvanlige muligheter - til godt og vondt. I litteraturen er jo årstallet 1984 lenge blitt brukt som symbol for en frykt og advarsel. Man har fryktet at de enkelte individer mer og mer vil bli umyndige brikker i et spill mellom upersonlige krefter, og at teknikken vil beherske menneskene, i stedet for omvendt. Andre legger meget større vekt på de rike muligheter som vitenskapen og økt produksjonsevne gir, og har tillit til at menneskeånden vil løse problemene.

Nettopp fordi vi er klar over de farene som utviklingen stiller oss overfor, kan vi også make å utnytte de nye mulighetene til å skape et bedre samfunn, der mennesket føler sin egenverdi, og føler at forholdene ligger til rette for det. Vi vil videre mot et samfunn med både materiell og åndelig trygghet, og med rike valgmuligheter og utfoldelsesmuligheter for den enkelte.

Men himmelen er ikke skyfri ved dette årsskiftet hverken hjemme eller ute. Særlig alvorlige problemer her hjemme er den bekymringsfulle arbeidsløsheten, og udekkede behov i omsorgen for eldre, syke og andre svake grupper. Disse og andre problemer må jeg få komme tilbake til. På den annen side bør vi heller ikke undervurdere de verdifulle resultater som er nådd, og som gir oss et godt utgangspunkt for vårt felles arbeid. Vi kan og skal leve våre liv med tillit til fremtiden.

Vi kan glede oss over at det er fred og frihet i vår del av verden. Og vi vil få beholde denne fred i frihet så lenge vi sammen med våre allierte kan forene fredsvilje med enighet og fasthet. Men det er en skuffelse - og kilde til dyp uro, at man ikke er kommet lenger i arbeidet for menneskerettigheter og nedrustning, og for fred og sikkerhet der ufred herjer.

Jorden er rik nok for oss alle. Menneskene har muligheter for å gjøre den trygg for alle som bor på den. Men det er langt igjen til det målet. Det er for meget vold, hat, forakt og undertrykkelse til at man våger å stole på hverandre. Vi må stadig understreke menneskeverdet som mål for våre bestrebelser, både her hjemme og over hele verden.

Fredsprisen til Lech Walesa, var en pris til en forkjemper for frihetsidealer og menneskerettigheter. Da hans hustru Danuta mottok den på sin manns vegne, ble det samtidig gitt et håndslag fra et land i frihet til et kjempende folk. Det var et gripende øyeblikk, hvor vi fikk føle spenningen mellom frihet og undertrykkelse.

Våre tanker går ved årsskiftet til alle de mennesker som lever i ufrihet i mange land, og som må kjempe for idealer og rettigheter som vi har så lett for å ta som en selvfølge. Alle frie demokratier må kjempe for menneskeverdet, og ikke noe sted bøye kne for tyranniet og dets menneskeforakt.

De nye våpen skaper frykt for krigens mareritt. Mange føler kanskje at vi står maktesløse overfor en slik skremmende mulighet, men det er heldigvis ikke sant. Arbeidet for rustningsbegrensning og tryggere fred er ikke noen håpløs oppgave, tross harde utfall og tilbakeslag under forhandlingene.

Det er et felles mål, både i Norge og hos våre allierte, å nå frem til en avtale som begrenser atomstyrkene i øst og vest. NATO-landene er beredt til å ta opp igjen forhandlingene om dette så snart Sovjetunionen er rede til det. Vi mener at ingen av sidene må få ha større styrker enn den annen. På den måten vil vi hindre

atomkrigens mareritt, ved å gjøre det krystallklart at ingen kan vinne på slik galskap.

Men vi må også arbeide for at øst og vest kan møte hverandre med større gjensidig respekt. Det betyr ikke at Vesten behøver å legge skjul på sin frykt for at Sovjet skal få overmakt, og hva det kan føre til. Men samtidig med at vi arbeider for å hindre det, må vi bevise at det vi ønsker er samarbeid i jevnbyrdighet.

President Kennedy opprettet, under Cuba-krisen i 1962, en direkte telefonlinje med den daværende sovjetiske regjeringssjefen Nikita Khrusjtsjov. Konflikten ble løst ved at president Kennedy utnyttet sine personlige kontaktskapende muligheter, samtidig som han ikke lot det være noen tvil om sin egen fasthet og besluttsomhet.

I dagens situasjon må vi også legge vekt på en kombinasjon av fasthet og samarbeidsvilje. Vi må få i stand konstruktive samtaler mellom øst og vest, og engasjere oss i et bredere praktisk samarbeid. På denne måten må vi prøve gradvis å bygge opp den nødvendige tillit mellom maktblokkene. Fra norsk side vil vi delta aktivt for å komme over på en slik mer positiv linje.

Fred og sikkerhet er ikke bare avhengig av forholdet mellom øst og vest. Forholdet til de

fattige land er også av sentral betydning - både for dem og for oss. Nøden og vanskelighetene i utviklingslandene er meget store i dag. Selv om det er begrenset hva vi kan gjøre, har vi moralsk og politisk plikt til å yte vårt bidrag til å løse problemene.

Aksjon "Menneskeverd" som ble gjennomført i 1983 bekreftet enda en gang det norske folks vilje og evne til å dele med andre. Vi er glade for at vi har en lang rekke frivillige humanitære organisasjoner som iherdig og uegennyttig utfører et verdifullt arbeid og supplerer samfunnets ansvar og oppgaver på både dette og andre områder.

Også vårt land er blitt et hjem for innvandrere og flyktninger fra en rekke fremmede land. De kommer fra miljøer og kulturer, og har religioner, som ofte er ukjente for oss. Vi er menneskelig forpliktet til både å respektere deres egenart og å ta dem med i det norske samfunn. Vi må følge Fridtjof Nansens edle spor, både i vår innsats mot nød i andre land, og i arbeidet for flyktninger og fremmede som kommer til oss.

----- o -----

I år blir det 100 år siden innføringen av det vi kaller parlamentarismen i vårt land. En

parlamentarisk regjering må legge vekt på å utforme sine forslag slik at de kan få flertall i Stortinget. Ofte kan det være fristende for alle partier å stå kompromissløst på sitt eget syn. Men man kan ikke styre landet på den måten, når ikke noe parti har flertall alene. Vi må satse på samarbeid. Og vilkårene burde ligge godt til rette for samarbeid i et samfunn som har nådd så langt som vårt.

Vi kan takke generasjoners fremtidsrettede virke for vårt lands stilling idag. Det er vår plikt å føre denne omsorg for fremtiden videre. Og heldigvis lever vi også i dag i et dynamisk samfunn, som skaper store åndelige og materielle verdier for fremtiden.

Som eksempler på det har jeg lyst til å nevne at vi i dag har en større del av vår ungdom under utdannelse enn noen gang tidligere. Og det satses mer enn noensinne før på forskning, som kan og skal gjøre fremtiden bedre og lettere. Vi må sette oss som mål å satse enda mer, og bedre, og mer målbevisst. Men vi bør også verdsette det nivå vi i fellesskap har nådd.

La meg også nevne at nøkterne beregninger viser at vi i Norge nå har en høyere materiell levestandard enn noen gang før. Mange er likevel rammet av spesielle problemer, som vi må løse.

Men de gjennomsnittlige realinntektene er bedre enn før for både pensjonister og yrkesaktive, og er steget mest for familier med barn.

Men vi bør ikke glemme at vår gunstige situasjon ikke bare skyldes oss selv. Oljen har gitt oss vesentlige fordeler. Vi må bare ikke stille oss slik at vi kommer i nød dersom det virkelig skulle bli et stort prisfall på olje, noe som kan tenkes. Derfor betaler vi ned på Norges gjeld til utlandet. Den er fremdeles betydelig. Men risikoen for uløselige problemer i fremtiden blir mindre når denne gjelden nå blir redusert.

--- o ---

En av de vanskeligste oppgavene her hjemme blir - som allerede nevnt - kampen mot arbeidsløsheten, som gir grunn til dyp bekymring.

Arbeidet for å gjøre norske arbeidsplasser mer konkurransedyktig, og for å skape nye, kaller på bred innsats fra både samfunnet, grupper og enkeltmennesker. Vi må satse på best mulig ledelse, omstilling til ny teknologi og nye produkter, og samarbeidsvilje og innsatsvilje i produksjon og markedsføring. Vi har mange

lysende eksempler på norske bedrifter som viser hvorledes dette kan og må gjøres.

Men vi kommer dessverre ikke forbi at tusener av norske arbeidsplasser er gått tapt i konkurranse med utlandet, fordi mange av våre produkter ble for dyre, på grunn av inflasjonen her hjemme.

Dette betyr at kampen mot prisstigningen også er en avgjørende del av kampen mot arbeidsløsheten: Derfor er det et viktig fremskritt at prisstigningen er blitt vesentlig lavere. Men tross de gode resultatene som er oppnådd, og tross fremgang i mange bedrifter, står vi fremdeles foran meget alvorlige problemer for tallrike arbeidsplasser.

Det er en gammel sannhet, men gjelder dessverre fremdeles: Hvis vi bevilger oss selv større lønnsstigning enn i andre land, blir det færre arbeidsplasser. Hvis vi derimot viser samhold og måtehold, kan vi konkurrere bedre og sysselsette flere.

Det kan være fristende for dem som selv har trygge jobber å se bort fra dette. Men vi må ikke glemme at jo mer én gruppe krever til seg selv, jo mindre blir det til å sysselsette andre.

Sterke pressgrupper ser det likevel som sin hovedoppgave å vinne fordeler til sine medlemmer, som oftest på bekostning av andre grupper eller hele samfunnet. Talsmenn for slike grupper sier seg sjelden fornøyd. De vil heller gi inntrykk av at på akkurat deres område er forholdene særlig dårlige. Dette skaper til sammen et falsk bilde. Det får det til å se ut som vi har et samfunn i nedgang, mens vi i virkeligheten har større velstand og bedre vilkår på de fleste områder.

Vi har sammen råd til å vise det måtehold som trengs for å overvinne inflasjonen og arbeidsløsheten. Vi har ikke råd til å la det være.

Større måtehold på andre områder, vil også gjøre det lettere å oppfylle samfunnets forpliktelser overfor de eldre, de syke og andre svake grupper.

Vi blir imponert over legevitenskapen, som gir oss stadig bedre metoder til å redde liv og helse. Samtidig rykker flere av oss opp i en alder hvor behovene for helsetjenester og omsorg vokser. Dette stiller både helsetjenesten, det sosiale arbeidet og samfunnet i det hele overfor overveldende oppgaver.

Hvert år gjøres det mer for å løse også disse problemene. Det er flere som får hjelp på

sykehus og sykehjem, og det er flere som får annen helsepleie eller eldreomsorg. Men vi må erkjenne at vi likevel ikke makter å dekke behovene ennå. Derfor satser vi en større del enn før av nasjonalinntekten til helsetjenester og sosiale formål. Men for å løse oppgavene må vi også få en stadig mer effektiv bruk av midlene. Myndighetene og de ansatte må fortsette et aktivt samarbeid for å få bort sykehuskøer, og for å sikre bedre omsorg for svake grupper.

Det gjør vondt når vi ser eksempler på nød i vårt eget samfunn. Det viser at samfunnets økte innsats likevel ikke alltid når godt nok frem. Enhver slik sak er også en påminnelse i et uavbrudt arbeid for å sørge for at midlene i størst mulig grad når frem til dem som trenger dem aller mest.

Men hvis vi vil skape et samfunn som fyller menneskenes behov for omsorg, kontakt og nærhet, må hver enkelt av oss også føle et personlig ansvar for våre medmennesker. Vi må gjøre vårt for å styrke familie- og vennskapsbånd, og for å lette byrdene for dem som føler savn eller ensomhet, eller som strever med spesielle problemer. Omtanke må bli en viktigere del av hverdagen.

Bjørnstjerne Bjørnson uttrykte det slik:

"Alt som lever, er underlagt
kjærlighetens gjenskapermakt,
bliver den bare prøvet."

Klarer vi å leve litt mer etter dette, vil
vi også bidra til større glede og en sterkere
følelse av trygghet for den enkelte. Og nettopp
det er vel noe av det viktigste vi kan arbeide
for, og ønske oss for året som kommer.

--- o ---

Vi her hjemme i Norge sender ved årsskiftet
varme hilsener til alle dere som er utenfor
landets grenser på denne dagen.

Vi samler oss alle i gode ønsker for vår
kjære Konge og hans familie og ønsker hverandre
et riktig godt nytt år!